

Jämförelser av kärnkraftsopinionen vintern 2019-2020

[SOM-institutet vid Göteborgs universitet](#) genomför varje år en omfattande opinionsundersökning om svenska folkets uppfattning i olika samhällsfrågor, SOM står för Samhälle Opinion Medier. Det årliga SOM-seminariet blev denna gång inställt på grund av Coronapandemin, och ett urval av de senaste resultaten [offentliggjordes digitalt](#). Data har insamlats under hösten och vintern 2019-2020 via brevenkäter där de tillfrågade besvarar frågor på formulär som sedan återsänds. Bland de nio presentationerna fanns en om svensk energiopinion och kärnkraft.

I [presentationen](#) visas svarsfördelningen på frågan "Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning i Sverige", med tidstrend sedan 2010. Frågan har fyra svarsalternativ, men SOM-institutet brukar slå samman dem till de två alternativen "Avveckla" och "Använd". Enligt denna sammanslagning har andelen som vill avveckla kärnkraften sjunkit till 43% jämfört med 52% för ett år sedan, och andelen som vill fortsätta använda kärnkraften är 34%, vilket är en ökning från 28% förra året. Denna sammanslagning ger samma trend som i de [undersökningar](#) Novus utför åt Analysgruppen, men med något svagare stöd för fortsatt användning. Figuren ovan jämför resultaten av dessa sammanslagningar för SOM-institutet, Novus och SIFO. En mer utförlig förklaring av hur svarsalternativen är formulerade i SIFO och Novus undersökningar ges [i en tidigare jämförelse](#).

Att det redovisade resultatet är en sammanslagning av flera svarsalternativ förtjänar en kommentar då resultaten kan tolkas på flera sätt. De fyra svarsalternativen i SOM-undersökningen är sedan 2010 formulerade på följande sätt:

1. Avveckla kärnkraften snarast
2. Avveckla kärnkraften, men utnyttja de 10 kärnkraftsreaktorer vi har tills de har tjänat ut
3. Använd kärnkraften och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest 10 nya reaktorer

4. Använd kärnkraften och bygg fler reaktorer än nuvarande 10 i framtiden

SOM-institutet lägger ihop alternativ 1 och 2 till "Avveckla" och alternativ 3 och 4 till "Använd".

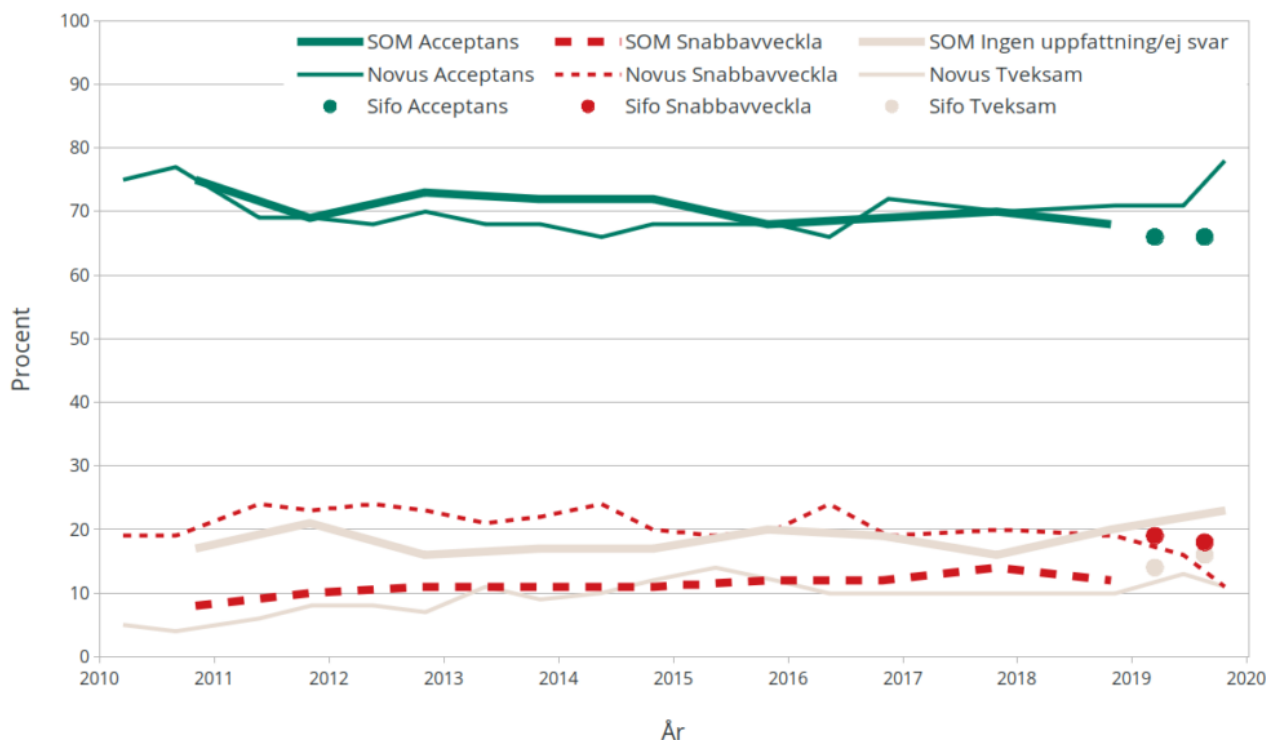
Med tanke på att frågan som ska besvaras gäller kärnkraftens långsiktiga användning så är sammanslagningen av alternativ 1 och 2 rimlig, båda svaren anger att den tillfrågade vill se en avveckling av kärnkraften, så snart som möjligt (alternativ 1) eller någon gång i framtiden när dagens reaktorer inte är möjliga att driva vidare av ekonomiska och säkerhetsmässiga skäl (alternativ 2).

Missförstånd brukar dock uppstå när den här uppdelningen sedan tolkas. Att välja alternativ 2 är inte detsamma som att vara motståndare till att vi har kärnkraft i Sverige idag, imorgon och flera decennier in i framtiden. Därför blir det missvisande när sammanslagningen i nyhetsrapportering och politisk diskussion beskrivs som ett starkt kärnkraftsmotstånd eller att en majoritet av de tillfrågade är negativa till kärnkraften. De som väljer alternativ 2 accepterar att vi har kärnkraft i Sverige idag och en bit in i framtiden, medan de som väljer alternativ 1 kan sägas vara tydliga kärnkraftmoståndare som vill stänga ned reaktorerna så snabbt som möjligt.

En kompletterande bild ges om alternativ 2 läggs ihop med alternativ 3 och 4, vi kan kalla det för "Acceptans". Det ger andelen som stödjer att vi fortsätter driva dagens kärnkraft vidare. SOM-institutet har ännu inte släppt information om hur stor andel som valt de enskilda alternativen så vi vet inte hur detta alternativ har förändrats sedan den förra undersökningen 2018 då den var 68%. Acceptansen har legat väldigt stabilt nära 70% sedan 2005. Samma stabila trend finns i Novus undersökningar, där sjönk dock acceptansen från närmare 80% före Fukushima, och ökade från 71% till 78% i den undersökning som genomfördes i oktober 2019. Figuren nedan jämför resultaten av dessa sammanslagningar för SOM-institutet, Novus och SIFO.

Kärnkraft som långsiktig energikälla 2010-2019: Sammanslagna svar

Opinionsundersökningar av SOM-institutet 2010-2018 (breda linjer), Novus 2010-2019 (tunna linjer) och SIFO 2019 (punkter)

I SOM-institutets [presentation](#) visas också att det nu är lika stor andel som är positivt inställda till kärnkraft i alla åldersgrupper, tidigare har unga varit mer skeptiska mot kärnkraft. Samma resultat finns även i Novus senaste undersökning. En tolkning är att en större andel av de ungdomar som nu engagerar sig i klimatfrågan ser kärnkraften som ett användbart verktyg i klimatutmaningen än tidigare.

SOM-institutet har också en bild över vilka energikällor som svenskarna vill satsa mer på. Som tidigare är det solenergi följt av vindkraft och vågkraft som ligger i topp. Ur klimatsynpunkt är det positivt att se att något fler än tidigare, 21%, vill satsa mer på kärnkraft, och att andelen som vill satsa mer på fossilgas sjunkit till 13%.

Länkar

- Presentationen ["Svensk energiopinion och kärnkraft"](#) av Sören Holmberg vid SOM-institutet (pdf 170 kB)
- SOM-institutets hemsida med [samtliga presentationer](#)
- SOM-institutets hemsida med [sammanfattning av resultaten](#)
- Ett kort filmklipp där SOM-institutets föreståndare Johan Martinsson

[sammanfattar resultaten](#)

- Analysgruppens [senaste opinionsundersökning](#), genomförd av Novus
 - [En tidigare jämförelse](#) där de olika svarsalternativen i SIFO och Novus undersökningar förklaras mer utförligt
-

Kärnkraftsopinionen - jämförelser och tolkningar

Under vintern 2018-2019 har tre olika opinionsundersökningar om den svenska kärnkraftsopinionen publicerats; SOM-undersökningen, Novus undersökning beställd av Analysgruppen, och Sifos undersökning beställd av SVT. Här redovisas resultaten från de tre undersökningarna samt två olika sätt att tolka resultaten.

De olika undersökningarna

De tre undersökningarna varierar i omfattning och frågeformuleringar. Här visas en jämförelse av den fråga i vardera undersökning som påminner om varandra och som handlar om de tillfrågades åsikt om användningen av kärnkraft i Sverige.

SOM-institutets årliga undersökning är en omfattande brevenkät med frågor som täcker många olika ämnesområden. Undersökningen skickas ut varje höst

och svaren kommer in under senhösten och vintern. De senaste resultaten redovisades delvis vid [SOM-seminariet den 10 april 2019](#), en mer fullständig redovisning av alla frågor och svar ges senare under året. Frågan som ställs och de fem svarsalternativen är:

Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning som energikälla i Sverige?

- avveckla kärnkraften snarast
- avveckla kärnkraften men utnyttja de 10 reaktorer vi har tills de tjänat ut
- använd kärnkraften och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest 10 nya reaktorer
- använd kärnkraften och bygg flera reaktorer än nuvarande 10 i framtiden
- ingen uppfattning / ej svar

Resultaten visas i bilden nedan.

Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning som energikälla i Sverige?

SOM-institutet april 2019 (data från hösten 2018)

Analysgruppen beställer varje år en opinionsundersökning av **Novus** där en webbpanel får olika frågor om kärnkraft. I undersökningen ställs en fråga som liknar den av SOM-institutet, men den är något annorlunda formulerad och har fyra svarsalternativ jämfört med fem hos SOM. Den senaste undersökningen genomfördes i november 2018 och resultatet visas i bilden nedan, hela undersökningen med alla frågor och svar [redovisas här på Analysgruppens webbsidor](#). Frågan som ställs och svarsalternativen är:

Vilken är din personliga åsikt om den framtida användningen av kärnkraft som energikälla i Sverige? Ska vi...

- Avveckla kärnkraften genom politiska beslut
- Fortsätta använda de kärnkraftverk som idag finns, men inte bygga några nya reaktorer
- Fortsätta använda kärnkraften och vid behov bygga nya reaktorer
- Tveksam, vet ej

Vilken är din personliga åsikt om den framtida användningen av kärnkraft som energikälla i Sverige? Ska vi...

Sveriges Television beställde i mars 2019 en undersökning av **TNS Sifo** som likt Novus använder sig av en webbpanel. Resultatet redovisades i TV-programmet [Opinion Live den 21 mars](#). Frågan och de fyra svarsalternativen är mer kortfattade än hos SOM och Novus, men har liknande innebörd. Frågan och svarsalternativen är:

Vilken är din åsikt om kärnkraftens framtid i Sverige?

- Avveckla kärnkraften helt
- Behåll nuvarande kärnkraft
- Behåll och bygg ut kärnkraften
- Tveksam, vet ej

Nedan visas resultatet från undersökningen.

Vilken är din åsikt om kärnkraftens framtid i Sverige?

Olika sammanslagningar och tolkningar

Tolkning 1 - Använda eller avveckla

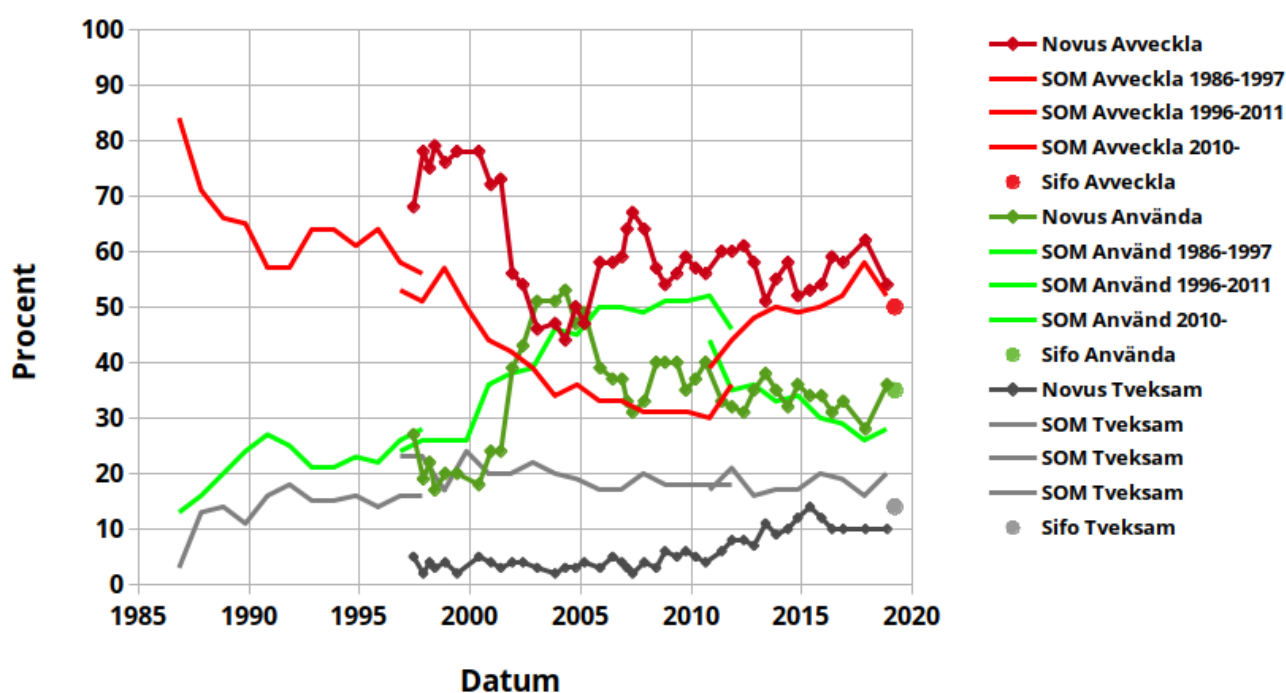
SOM-institutet brukar slå samman sina svarsalternativ till en tolkning som kan beskrivas som positiv eller negativ till fortsatt användning av kärnkraft. De två första svarsalternativen som påbörjas med "avveckla kärnkraften" anges av SOM-institutet som "Avveckla" och tolkas som negativt inställd till kärnkraften, i media har detta alternativ ofta angetts som kärnkraftmotstånd. De två svarsalternativen som påbörjas med "använd kärnkraften" anges som "Använd" och tolkas som positivt inställd till kärnkraften. Motsvarande tolkning för Analysgruppens undersökning är att slå samman de två första svarsalternativen till "Avveckla" och det tredje alternativet blir "Använd". Sifos undersökning kan delas upp på samma sätt som Novus. Bilden nedan visar tidstrenderna för dessa sammanslagningar för SOM-institutet 1986-2018, Analysgruppen 1997-2018 (Novus, m.fl.) och Sifo 2019.

Både SOM-institutets och Analysgruppens undersökningar har ändrat formuleringar av frågor och svarsalternativ över tid för att anpassas till den rådande situationen. Antalet svarsalternativ har också varierat i de båda undersökningarna. SOM-institutet har alltid låtit sina undersökningar löpa parallellt i två år vid de tillfällen som frågorna har bytts ut, därför redovisas sammanslagningarna separat för de olika tidsperioderna.

Som bilden visar har andelen "Avveckla" respektive "Använd" varierat drastiskt över tid, och trots att SOM-institutets och Analysgruppens undersökningar uppvisar liknande trender så är det ingen tydlig överensstämmelse mellan de båda undersökningarna. Andelen "Avveckla" har alltid varit större i Analysgruppens undersökningar än hos SOM. Båda undersökningarna uppvisar ett trendbrott i de senaste undersökningarna. SVT:s undersökning överensstämmer ganska väl med de andra undersökningarna.

Novus (Analysgruppen) vs SOM vs Sifo (SVT) - Använd eller avveckla

Sammanslagna alternativ i tolkning använd (positivt) eller avveckla på sikt (negativt/motstånd)

Tolkning 2 - Acceptans eller snabbavveckling

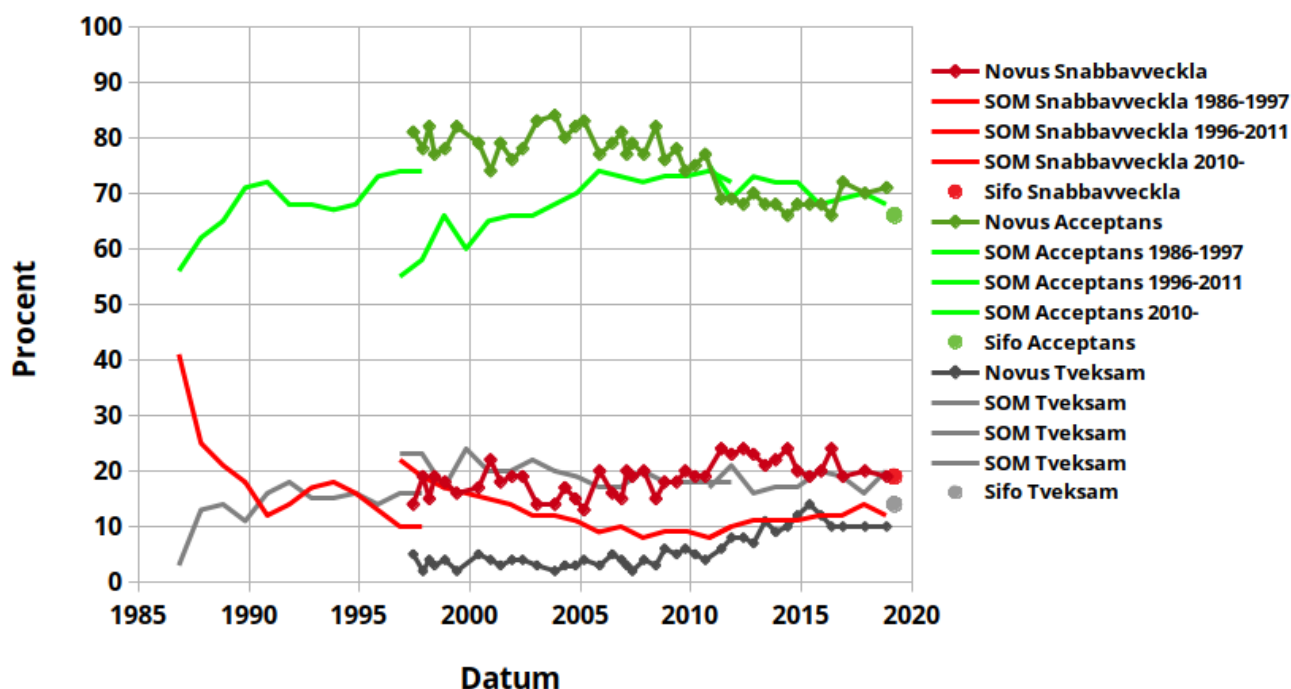
Ett annat sätt att tolka resultaten är att se det andra svarsalternativet som positiv till fortsatt drift av nuvarande kärnkraft även om de tillfrågade inte vill bygga nya kärnkraftverk. Med tanke på att både SOM-institutet och Analysgruppen frågar om kärnkraftens långsiktiga/framtida användning så är det en rimlig tolkning, och det blir då missvisande att benämna denna grupp som kärnkraftmotståndare eller negativt inställda till dagens kärnkraft. Om det alternativet slås samman med de mer uttalat kärnkraftpositiva alternativen kan det tolkas som acceptans för att vi har kärnkraft idag och flera decennier framåt, att jämföra med de som vill ha en snabbare avveckling. Bilden nedan visar en sådan tolkning där "Snabbavveckling" är de som vill ha en avveckling så snart som möjligt och där "Acceptans" är en sammanslagning av de som accepterar att vi har kärnkraft idag och de som vill ha

ny kärnkraft.

Med denna tolkning ger de tre opinionsundersökningarna en förvånansvärt samstämmig bild av stöd för befintlig och ny kärnkraft på omkring 70 procent. Denna tolkning är också förvånansvärt stabil över tid och ger inget trendbrott vare sig hos SOM eller Analysgruppen. Det är också notervärt att den andel av de tillfrågade som vill stänga reaktorer i förtid aldrig har varit mer än 25 procent förutom kort efter Tjernobylyckan 1986.

Novus (Analysgruppen) vs SOM vs Sifo (SVT) - Acceptans eller snabbavveckla

Sammanslagna alternativ i tolkning acceptans eller avveckling snarast möjligt

Avslutande kommentarer

Vilken av de båda tolkningarna är mest korrekt? Ingen av dem ger hela bilden, men båda ger kompletterande information. Frågan är hur det andra svarsalternativet ska tolkas i de olika undersökningarna. Det är en förenkling att se den gruppen som kärnkraftmotståndare och slå ihop dem med det första svarsalternativet. Samtidigt är det en grupp som inte vill bygga ny kärnkraft, så att kalla dem för kärnkraftförespråkare är inte heller korrekt. Intressant nog tolkar SVT i sin undersökning denna grupp som positivt inställd till kärnkraft, men det kan ha att göra med att formuleringen av frågan och svarsalternativen är lite annorlunda än i de båda andra undersökningarna.

Formuleringarna av frågor och svar i alla tre undersökningarna spelar in i resultaten för de enskilda svarsalternativen och är viktiga att komma ihåg också vid tolkningar av sammanslagningar. Det som efterfrågas är inställningen till att använda svensk kärnkraft på lång sikt eller en ospecificerad tid in i framtiden. Omkring hälften av de svarande vill ersätta kärnkraften med andra alternativ i framtiden, samtidigt är stödet för befintlig kärnkraft nästan 70 procent och har varit förvånansvärt stabilt över flera decennier.

SvD Brännpunkt: Farligt spel när Greenpeace avfärdar kärnkraft

Greenpeace debattartikel ([SvD 11 mars 2016](#)) om Fukushima och svensk kärnkraft besvaras av Mattias Lantz från Analysgruppen ([SvD 17 mars 2016](#)).

Annica Jacobsson, Greenpeace, gör påståenden som är felaktiga eller tagna ur sitt sammanhang ([SvD Debatt 11/3](#)).

- **Jacobsson skriver om** strålrisker för människor i Fukushima. Områden med höga strålnivåer får man inte bo i eller besöka alls, och mat kontrolleras noga med lägre gränsvärden än i Sverige. Skogar och berg kan inte saneras, men bostäder och offentliga områden kan återställas. Den stora risken med något ökade strålnivåer är hur vi reagerar på den, psykologiska effekter av överdriven rädsla får människor att må dåligt. Här kan Greenpeace göra en humanitär insats genom att sluta hänvisa till oseriös forskning och sakligt bidra till att ge människor bättre förståelse för de faktiska riskerna.
- **Säkerhetskraven efter Fukushima** är inte orsaken till förtida

stängningar.

Oberoende härdkylning har diskuterats sedan 1990-talet enligt filosofin om kontinuerliga förbättringar som kraftverken och ansvariga myndigheter arbetar efter. Uppgraderingar kostar men avgör inte lönsamheten att driva kraftverken vidare, elpris och skatter spelar större roll. I Japan saknades haverifilter som minskar utsläppen till en tusendel. Greenpeace hävdar att de bara klarar ett dygn, men det beror helt på händelseförloppet. Filtren ger rådrum och man undviker många effekter som försvårade räddningsarbetet i Fukushima. Omgivningspåverkan minimeras och evakueringar kan i bästa fall undvikas.

- **Jacobsson hävdar att** det förnybara räcker.

Utvecklingen imponerar men är ännu inte i närheten av behovet globalt för att klara två grader. Alla fossilfria alternativ och koldioxidinfångning kommer behövas. Inte ens Greenpeace egen plan klarar klimatmålen utan har en stor andel fossila bränslen år 2050. Att överdriva riskerna med kärnkraften i syfte att avfärda den är ett farligt spel av en organisation som hävdar att klimatfrågan är viktig

- Enligt SOM-institutets senaste rapport från 2015 vill 34 procent ersätta dagens reaktorer eller bygga fler än idag, Jacobsson hävdar 13 procent. Bara 11 procent vill avveckla i förtid.

Boken "Bön för Tjernobyl" är ett läsvärt litterärt verk om människors uppfattning av olyckan i ett Sovjetsamhälle, inte en faktabok om kärnkraft eller hur vi bygger ett säkert energisystem.

Mattias Lantz

forskare vid Uppsala universitet, medlem av [Analysgruppen](#)

Vad anser svenska folket om ny

kärnkraft?

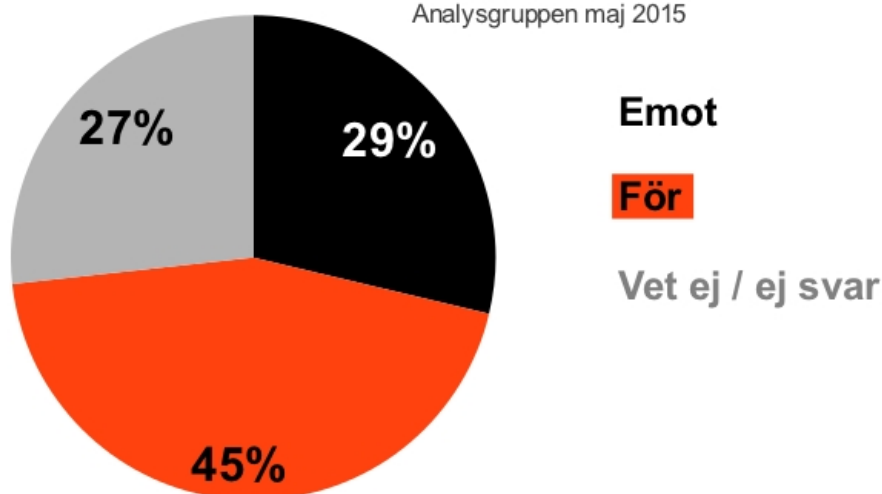
I **Dagens Industri** ([22 september 2015](#)) intervjuas generaldirektören för **World Nuclear Organization (WNO)**, **Agneta Rising**. Hon säger bland annat:

Fler i Sverige vill bygga ny kärnkraft än avveckla den. Men det återspeglas inte i politiken. En minoritet motsätter sig kärnkraften, och den skär igenom alla partier. Kanske bidrar det till förslamningen. Ingen vågar ta ett ledarskap i frågan.

När hon säger detta baserar hon det på Analysgruppens opinionsundersökningar, genomförda av Novus. I den senaste undersökningen (maj 2015) blev utfallet följande vid en frågeställning med två svarsalternativ.

Är du för eller emot att man vid behov river gamla reaktorer och ersätter dem med nya som byggs på samma plats som de gamla?

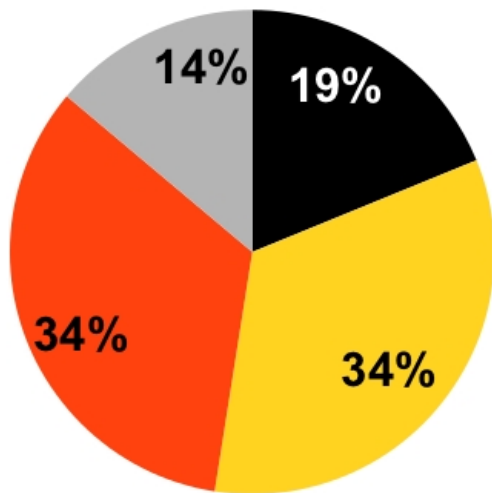
Analysgruppen maj 2015

Analysgruppens fråga om kärnkraftens framtida användning har tre svarsalternativ, utfallet i den senaste undersökningen visas i nästa bild.

Vilken är din personliga åsikt om den framtida användningen av kärnkraft som energikälla i Sverige? Ska vi...

Analysgruppen maj 2015

Fortsätta avveckla kärnkraften genom politiska beslut

Fortsätta använda de kärnkraftverk som idag finns, men inte bygga några nya reaktorer

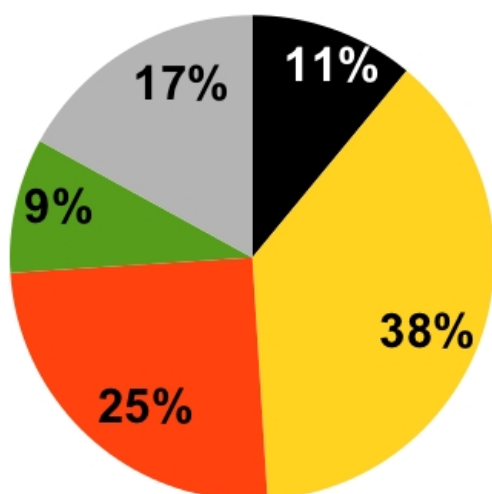
Fortsätta använda kärnkraften och vid behov bygga nya reaktorer

Tveksam, vet ej

[SOM-institutet](#) har en liknande fråga om den framtida användningen av svensk kärnkraft, men med fyra svarsalternativ. Notervärt är att endast en av tio tillfrågade vill ha en förtida stängning av kärnkraften.

Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning som energikälla i Sverige?

SOM-institutet 2014

avveckla kärnkraften snarast

avveckla kärnkraften, men utnyttja de 10 reaktorer vi har tills de tjänat ut

använd kärnkraften och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest 10 nya reaktorer

använd kärnkraften och bygg fler reaktorer än nuvarande 10 i framtiden

ingen uppfattning / ej svar

Mer information om Analysgruppens opinionsundersökningar finns i [här](#).

Ny opinionsundersökning: Allmänheten om kärnkraft, maj 2015

Nästan sju av tio svenskar anser att vi ska fortsätta att använda de kärnreaktorer som finns idag. Det är bara en femtedel som vill avveckla genom politiska beslut, samma nivå som före Fukushima. Andelen osäkra ökar något.

Det visar en nationell opinionsundersökning som genomförts av Novus i maj 2015 på uppdrag av Analysgruppen, som samverkar med Svensk Energi. Undersökningen har genomförts med liknande frågeställningar sedan 2007. Drygt tusen personer i den svenska allmänheten besvarade frågorna i denna webbaserade undersökning.

Undersökningen visar att män är fortsatt mer positiva till kärnkraft än kvinnor samt att äldre personer är något mer positiva än yngre. Samma tendens har funnits under lång tid. 19 procent av de svarande ville i maj 2015 avveckla kärnkraften genom politiska beslut, vilket är samma nivå som före olyckan i Fukushima. 34 procent vill vid behov ersätta befintliga svenska kärnkraftsreaktorer med nya och en lika stor andel vill använda dagens reaktorer livstiden ut. Acceptansen för den kärnkraft vi har idag är alltså fortsatt hög.

På en direkt för/emot-fråga om att vid behov riva gamla reaktorer och ersätta dem med nya på samma plats är det tre av tio som är emot detta. "Detta har varit konstant så länge som frågan har ställts, förutom direkt efter Fukushima då andelen som är emot ökade till 37 procent", säger Viktor Wemminge på Novus.

Var tredje svensk blir ibland orolig vid tanken på kärnkraft, vilket är samma andel som i den förra undersökningen (oktober 2014), av dessa känner fyra av tio en djup oro. Man oroar sig främst för effekterna av en potentiell olycka, följt av frågor kring avfallshantering och slutförvar. Endast 2 procent är oroliga för åldrande kärnkraftverk. Störst osäkerhet råder när det gäller kärnkraft i Ryssland

jämfört med Sverige och övriga världen. Kärnkraftverk anses fortsatt som säkrast i Sverige, bara 7 procent anser dem vara osäkra.

Drygt sex av tio av de intervjuade säger sig ha hört eller sett något om kärnkraft den senaste tiden. Av dem har var femte blivit mer positivt inställd till kärnkraft jämfört med tidigare medan 65 procent inte påverkats alls i sin uppfattning. Intervjuerna genomfördes veckan efter nyheten om förtida stängning av två reaktorer i Ringhals. "Vår undersökning pekar på relativt små förändringar i den allmänna opinionen", säger Mattias Lantz, ordförande för Analysgruppen som beställt undersökningen. "Sammantaget har andelen negativt inställda återgått till samma nivåer som före olyckan i Fukushima, men mer tydligt är att andelen osäkra ökar i nästan samtliga frågor."

Analysgruppen har sedan 1997 följt den svenska opinionen angående kärnkraft. Denna rapport visar på vad den svenska allmänheten sett eller hört om kärnkraft den senaste tiden samt hur deras inställning påverkats på grund av detta. Undersökningen har genomförts med hjälp av webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade Sverigepanel. Totalt har 1142 intervjuer genomförts under perioden 7-12 maj 2015, deltagarfrekvensen var 57 procent.

Hela undersökningen med alla frågor och svar finns [här](#)